

УДК 338.1(438):339.94 СС

І. Л. Максимчук – студентка 5 курсу факультету міжнародних відносин Волинського державного університету імені Лесі Українки;
О. М. Клеп – студентка 5 курсу факультету міжнародних відносин Волинського державного університету імені Лесі Українки;
С. В. Федонюк – кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародної інформації Волинського державного університету імені Лесі Українки

Розвиток господарських процесів у Польщі в період підготовки до вступу країни в ЄС

Роботу виконано на кафедрі міжнародної інформації ВДУ ім. Лесі Українки

Аналізуються головні проблеми інтеграції Польщі до СС. Подано результати порівняльного аналізу за матеріалами польських джерел, офіційної статистики ЄС. Розкрито економічні перспективи інтеграції країни в систему єдиного ринку ЄС.

Ключові слова: інтеграція, Польща, Європейський Союз, ринок, темпи економічного зростання, конкуренція, зовнішня торгівля.

Maksymchuk I. L., Klep O. M., Fedonyuk S. V. Development of economic processes in Poland during preparation for the introduction of the country in EU. The main problems of integration of Poland in the European Union are analyzed. Results of the comparative analysis behind materials of political sources, official statistics of EU are directed. It is established economic perspectives of integration of the country in system of the general market of EU.

Key words: integration, Poland, European Union, market, rates of economic growth, competition, foreign trade.

У контексті європейського вибору України суттєвим є досвід європейської інтеграції країн Центральної та Східної Європи. Процес адаптації ринку Польщі до вимог та умов СС практично завершився. Тому аналіз основних результатів цього процесу є актуальним.

В основі положення – праці польських економістів, фахівців у галузі економічної інтеграції (Т. Міхальський, Т. Хрошціцький, А. Меляж), матеріали Головного управління статистики Польщі (GUS).

Серед поставлених завдань – оцінка ефективності та перспектив інтеграції ринків Польщі та ЄС. Застосовано елементи методики таксономічного аналізу для визначення рівня подібності економік. Розглянуто чинники господарського розвитку Польщі у перехідний період підготовки до членства в ЄС.

Нова політична ситуація в Європі й необхідність закріплення позитивних економічних та суспільних тенденцій у Польщі призвели до того, що стратегічною метою Польщі став вступ до Європейського Союзу. Після періоду демократичних змін і після істотних системних реформ, започаткованих історичним переломом у 1989 р., у Польщі, починаючи з 1992 р., спостерігається економічне зростання.

Першим етапом польської дороги до Союзу, а разом із тим вступним етапом інтеграції "вшир" для Польщі було прийняття рішення про вступ Польщі до СС (Атени, 4 квітня 1994 р.). Можна зазначити, що на практиці процес інтеграції "вшир" для Польщі розпочався раніше, ще тоді, коли після 1989 р. головною стратегічною метою стала проблема інтеграції з західноєвропейськими політичними, економічними й оборонними структурами, а Атени розпочали лише офіційну процедуру.

Прийняття рішення про членство в СС призвело до того, що для Польщі, яка переживала період трансформації, дуже важливим стало опрацювання та впровадження економічних змін (упровадження поступових системних реформ та реструктуризація економіки) при одночасному забезпеченні економічного росту, а тим самим, зменшенні дистанції до держав – членів ЄС, насамперед із метою об'єднання ринків.

На думку експертів Європейської Комісії (звіт AGENDA 2000, Висновок Європейської комісії про включення Польщі в члени ЄС), Польща отримала позитивну оцінку з огляду на обов'язкові

© Максимчук І. Л., Клеп О. М., Федонюк С. В., 2004

критерії оцінювання, визначені Радою Європи в Копенгагені в червні 1993 р. Рада прийняла рішення, що членами ЄС, серед бажаючих увійти туди держав Центральної і Східної Європи, можуть стати лише ті, які виконують такі умови:

- досягнуть стабільності інститутів, що гарантують дотримання норм демократії, будуть представляти права людини та права меншостей (політичні критерії);
- гарантуватимуть існування розвинутої ринкової економіки і будуть спроможні протистояти конкуренції в Союзі (економічні критерії);
- зможуть прийняти обов'язки членів, особливо цілей політичної, економічної і валютної унії (критерій можливості прийняття на себе обов'язків члена, що виражені юридичним доробком *acquis communautaire*, який міститься в угодах, законодавстві та політиці Союзу).

Слід зазначити, що для Польщі – держави, яка прийняла рішення реформувати економіку від 1989 р., найкращою характеристикою, вміщеною у звіті з AGENDA 2000 р., була позитивна оцінка економічної ситуації. За оцінками авторів звіту – експертів Європейської комісії, Польща визнана державою, в якій результативно функціонує стабільна ринкова економіка. Крім цього, експерти визначили, що Польща повинна пристосуватися до умов конкуренції і ринкових умов (у визначений термін) за умови збереження темпів реструктуризації та відкритої економіки.

Ця позитивна оцінка та утримання високого темпу економічного зростання в 1992–1996 рр. (звіт складався на основі даних за 1989–1996 рр.) принесла Польщі звання "Тигра Центральної та Східної Європи".

Незважаючи на це, до сьогодні не повністю закриті переговори за напрямками: "Вільне пересування осіб", "Вільний обіг капіталу", "Транспортна політика", "Політика конкуренції", "Право товариств".

Взагалі, прагнення до рівноправного партнерства із західними державами, особливо в процесі єднання в Європейському Союзі, вимагає гнучкості та ініціатив на всіх рівнях суспільно-економічного розвитку одночасно, а насамперед, прискорення темпів його наближення до рівня економічного розвитку держав Союзу.

Разом із загальними проблемами розвитку існують структурні диспропорції, що гальмують процес зближення Польщі з ринком ЄС.

У табл. 1 представлено господарські відмінності Польщі та держав ЄС у 90-х роках, що оцінюються за структурою зайнятості і структурою національного продукту бруто у трисекторному вимірі. Дані таблиці однозначно підтверджують переважний вплив сектора послуг в економіці держав ЄС (цей рівень у більшості держав формується в рамках 55–70 %, при одночасно дуже низькому рівні зайнятості в аграрному секторі і відносно стабільному рівні працевлаштування в галузі промисловості та будівництва в згаданих західних державах). У Польщі в 1993 р. рівень працевлаштування у сфері послуг становив близько 42 % і був значно нижчим, ніж у державах ЄС.

Таблиця 1

Структура формування національного продукту бруто і працевлаштування за секторами економіки в Польщі і деяких державах ЄС, %

Країна	Рік	Сільське господарство		Промисловість і будівництво		Послуги	
		А*	В	А	В	А	В
Польща	1994	7,0	26,9	55,3	30,8	50,4	42,3**
Бельгія	1990	1,8	2,7	30,1	28,0	68,1	69,3
Данія	1991	3,5	5,6	23,5	27,3	73,0	67,1
Франція	1992	2,8	5,1	28,6	28,5	68,3	66,4
Нідерланди	1992	3,6	4,5	28,2	25,2	68,2	70,3
Іспанія	1989	5,0	10,1	40,0	32,3	55,0	57,6
Німеччина	1992	1,2	3,5	34,5	39,9	64,3	56,6
Італія	1992	3,1	8,4	32,1	32,0	64,8	59,6
Великобританія	1992	1,6	2,2	28,6	33,3	69,8	64,4

* А – частка у ВВП, В – частка в працевлаштуванні.

** Охоплює лише торгівлю, готелі, ресторани, транспорт, складування, зв'язок.

Джерело: Limański A., Syrek M. Integracja ekonomiczna Polski z Unią Europejską. Warszawa: Difin, 2001. S. 114.

Таблиця 2 показує структуру працевлаштування за видами діяльності в Польщі і деяких країнах ЄС. В окремих країнах ЄС у сфері надання послуг спостерігається однакова картина. В країнах ЄС, так само як і в Польщі, великий відсоток зайнятих припадає на будівництво, тоді як в усіх вищезгаданих країнах, за винятком Іспанії, протягом останніх років вона зменшується. Подібна ситуація склалася у сфері транспорту і зв'язку. Показники у фінансовій сфері й торгівлі в Польщі відрізняються від показників ЄС.

Таблиця 2
Структура працевлаштування за сферами діяльності в Польщі й деяких країнах ЄС у 1978–1993 рр.

Держава	Рік	Землеробство, лісництво, рибальство	Промисловість	Будівництво	Торгівля, готелі і ресторани	Транспорт	Фінансове забезпечення	Послуги	Діяльність, що конкретно не окреслена
Польща	1978	30,2	29,7	8,2	7,6	6,0	0,6	17,7	17,7
	1993	21,9	21,5	5,0	10,2	4,3	1,7	20,3	—
	2000	28,0	20,9	5,5	15,3	5,2	2,3	22,7	—
Данія	1981	7,2	17,9	6,6	15,7	6,5	6,5	32,0	7,6
	1991	5,5	20,9	6,8	14,5	6,7	8,7	35,1	1,5
Франція	1980	8,2	25,1	8,0	14,7	5,8	6,8	23,7	1,3
	1987	6,7	20,6	6,6	14,4	5,4	7,3	27,9	0,4
Іспанія	1981	14,5	26,0	9,9	16,1	5,6	3,9	16,0	1,7
	1993	9,2	20,0	10,0	20,8	5,1	7,1	20,0	3,3
Нідерланди	1981	5,0	19,7	8,6	14,8	5,9	7,1	30,0	1,2
	1993	3,6	17,4	6,1	15,0	5,9	10,5	32,7	1,3
Німеччина	1980	5,7	36,3	7,3	14,2	5,7	5,5	22,5	0,6
	1991	3,3	31,5	6,3	13,9	5,5	7,8	26,3	—
Швеція	1980	5,6	25,3	6,9	13,8	7,1	7,0	34,0	0,3
	1993	3,2	17,9	5,5	13,1	6,4	8,5	37,1	0,1
Великобританія	1980	2,5	28,9	6,4	15,9	6,0	6,0	26,8	1,2
	1987	2,1	21,1	5,6	18,2	5,4	9,3	26,7	1,1
Італія	1981	9,9	27,3	8,2	15,5	5,5	4,1	19,3	—
	1987	9,1	20,4	7,8	18,7	4,9	3,3	23,9	—

Загалом можна сказати, що економіка Польщі ще не досягла рівня постіндустріального розвитку, характерного для більшості країн ЄС. На фоні досить високої ефективності соціально-економічного розвитку зберігається значний структурний розрив. У Польщі найбільш чітку асиметрію створює висока частка сільського господарства і відносно низька частка послуг у структурі економіки. Однак у 1998 р. стало помітним сповільнення реструктуризації польської економіки. Всю господарську потужність було використано для утримання досягнутого становища Польщі, а не для його покращення.

Згідно з висновками Т. Міхальського [7, 147], у відставанні Польщі від стандартів ЄС відносно 1997 р. відзначалося не зменшення, а навіть 1 % збільшення (при аналізі враховані показники, які характеризують внутрішній стан господарства, інтернаціоналізацію, адміністрацію, фінанси, інфраструктуру, організацію та управління, науково-технічний розвиток, людські ресурси).

На рис. 1 відображено подібність структур так званих жорстких діагностичних рис Польщі та зразка у 1994 та 1999 рр. Бачимо незначний прогрес у напрямі уподібнення структур протягом п'яти років.

У порівнянні з 1998 р. знижується ступінь подібності структур для групи "Внутрішнього стану господарства", груп "Інтернаціоналізація" та "Фінанси", а отже, для тих груп, які тісно пов'язані з

господарською діяльністю та її ефектами. Спостерігається зростання вартісної міри для груп "Адміністрація", "Організація і управління", "Наука і техніка" та "Людський капітал". Названі зрушення, за винятком "Адміністрації" і групи "Фінансів", значні, і можна припустити, що є наслідком суттєвих структурних реформ.

Якщо йдеться про схожість структури рис, то найбільш ефективним був період після подання заяви про вступ до ЄС (1994–1997 рр.), коли Польща очікувала на результати роботи експертів Європейської комісії, що розробляла звіт "Агенда 2000". Можна припустити, що позитивна оцінка Польщі, подана у звіті ЄС "Агенда 2000", "зашкодила позитивним тенденціям у польській економіці" [7, 147].

Існує думка, що сповільнення темпів пристосування структури жорстких діагностичних рис до стандартів (країн – лідерів ЄС) починається з 1997 р. і що це було наслідком прийняття філософії реформування країни, при сповільненні структурної реформи чи, інакше кажучи, шляхом відмови від використання розширеної економіки до загального покращення економічної ситуації на користь "непогіршення" образу Польщі в очах зовнішніх партнерів.

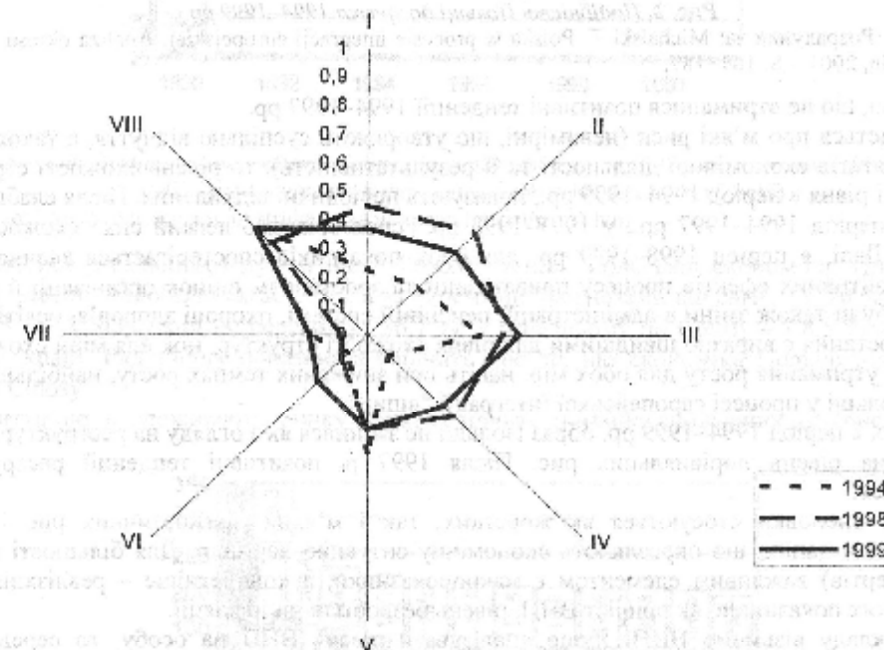

Рис. 1. Подібність діагностичних структур для Польщі і зразка (у середньому ЄС) у 1994, 1998 і 1999 рр.

- I – стан внутрішньої економіки;
- II – інтернаціоналізація економіки;
- III – адміністрація;
- IV – фінанси;
- V – інфраструктура;
- VI – організація та управління;
- VII – наука і техніка;
- VIII – людські ресурси.

Джерело: Розрахунки за: Michalski T. Polska w procesie integracji europejskiej. Analiza okresu 1994–1999. – Warszawa: Difin, 2001. – S. 142–147.

Якщо говорити про тренди розглянутих таксономічних мір подібності на підставі всіх діагностичних рис, то щодо інтеграції "випір" у 1994–1997 рр. спостерігається різке зростання подібності міри та стабілізація такого зростання у 1997–1999 рр. Що ж стосується міри подібності рівня для жорстких рис (вимірюваних, що в даному випадку характеризують сферу створення й розподілу національного доходу, що відображають рівень розвитку господарства і можливість суспільства), то після стабільного розвитку 1994–1997 рр. спостерігається спад до рівня 1994 р. протягом 1998–1999 рр., а пізніше (протягом 1998–1999 рр.) незначне зростання трохи понад рівень 1997 р. (рис. 2).

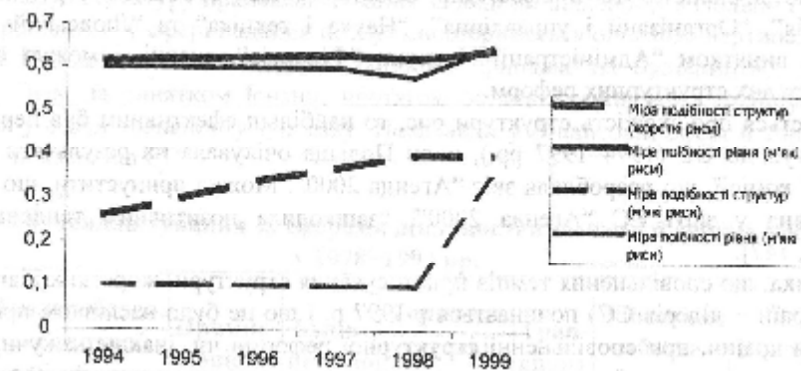

Рис. 2. Подібність Польщі до зразка 1994–1999 рр.

Джерело: Розрахунки за: Michalski T. Polska w procesie integracji europejskiej. Analiza okresu 1994–1999. Warszawa: Difin, 2001. – S. 184–187.

Очевидно, що не втрималися позитивні тенденції 1994–1997 рр.

Якщо йдеться про м'які риси (невимірні, що утворюють суспільне відчуття, а також експертні оцінки результатів економічної діяльності та її результативність), то рівень схожості структур, як і міра схожості рівня в період 1994–1999 рр., показують періодичні відхилення. Після слабкого тренду зростання в період 1994–1997 рр., у 1997–1998 рр. спостерігаємо легкий спад схожості для всіх м'яких рис. Далі, в період 1998–1999 рр. для обох показників спостерігається значне зростання внаслідок позитивних ефектів процесу приватизації та зростанням оцінок організації й управління (важливими були також зміни в адміністрації, пенсійній системі, охороні здоров'я, освіті). Помітно, що темпи зростання є виразно швидшими для рівня схожості структур, ніж для міри схожості рівня. Безумовно, утримання росту для обох мір, навіть при знижених темпах росту, найбільш підходить для участі Польщі у процесі європейської інтеграції "вшир".

Звичайно, в період 1994–1999 рр. образ Польщі не змінився як з огляду на реструктуризацію, так і з огляду на рівень порівняльних рис. Після 1997 р. позитивні тенденції реструктуризації загальмувалися.

Наведені висновки стосуються як жорстких, так і м'яких діагностичних рис і знаходять підтвердження в даних, що окреслюють економічну ситуацію держави. Для більшості м'яких рис (оцінок експертів) важливим елементом є макропоказники, а конкретніше – реалізація урядових прогнозів, таких показників, як приріст ВВП, рівень безробіття чи інфляції.

Для прикладу візьмемо ВВП. Якщо аналізувати рівень ВВП на особу, то серед держав – кандидатів до ЄС найкращою є Словенія, що досягла рівня цього показника близько 70 % від середнього в ЄС. На другому місці Чехія – (майже 60 %), на третьому – Угорщина (близько 50 %), далі йдуть Польща (37 %), Естонія (35 %), Литва (30 %) і Латвія (близько 30 %). Якщо прийняти, що темп економічного росту у Словенії, Польщі та Естонії утримається, то вже в 2005 р. Естонія наздожене Польщу, а Словенія зі своїми темпами (від 2000 р. – 4,8 %) вже в 2020 р. досягне середнього рівня в ЄС, значно віддалившись від Польщі, незважаючи на досить позитивну динаміку цього показника (рис. 3).

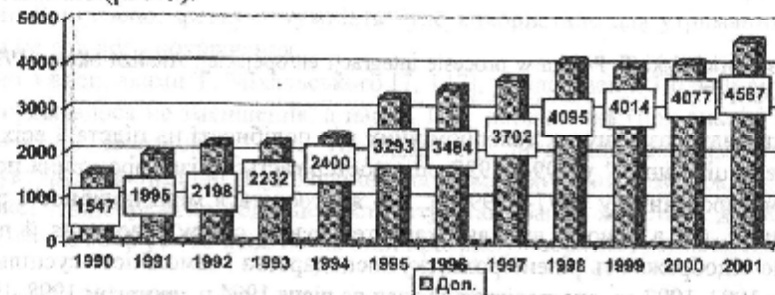

Рис. 3. Валовий національний продукт на душу населення (у дол. США)

Джерело: http://www.mg.gov.pl/struktur/DAIP/ap_wykr01pl/w_01a.htm

Понад усе ситуація в Польщі контролюється недостатньо. Так, у 2000 р. помилка у прогнозі стосовно ВВП досягнула 25 % (було прогнозовано зростання на рівні 5,2 %, а становив – 4,5 %). Подібне сталося у 2000 р. із прогнозом рівня безробіття (прогнозовано 11,5 %, фактично – 15 %) чи інфляції (прогнозовано 5,7 %, фактично – 8,5 %). Тому згідно з думкою аналітиків Європейської комісії польська економіка втратила темп свого стрімкого розвитку [2]. Тим більш помітні тенденції у промисловості (рис. 4).

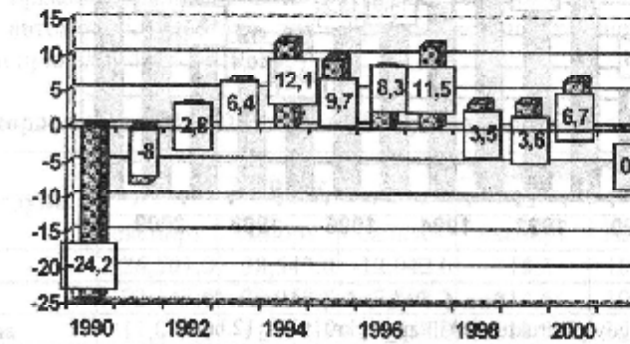

Рис. 4. Продава продукція промисловості. Темп змін, попередній рік = 100, ціни сталі (для 1990 р. стосується суб'єкти господарювання з кількістю зайнятих понад 9 осіб)

Джерело: http://www.mg.gov.pl/struktur/DAIP/ap_wykr01pl/w_02.htm

Усе частіше з'являються думки щодо "охолодження" польської економіки. Про це свідчить безробіття (рівень безробіття сягає 16 %, а за окремими прогнозами він сягне 18–20 %), розмір ВВП на особу (3,759 USD), який не перевищує 36,7 %, у середньому по Союзу – і 8,5 % його найбільш розвинутих країн. Ряд інших показників свідчить про те, що економіка Польщі віддаляється від стандартів Союзу.

Про ситуацію на споживчому ринку держав свідчить динаміка споживчих цін (рис. 5).

Рис. 5. Динаміка цін на споживчі товари і послуги

Джерело: http://www.mg.gov.pl/struktur/DAIP/ap_wykr01pl/w_03.htm

Тенденція не надто добра. У 2001 р. економічна ситуація ще більш погіршилася. Темпи росту ВВП знизилися, а безробіття стрімко зростало (рис. 6). Несприятливою залишається економічна ситуація у світі та Європі, погіршується ринкова кон'юнктура основних торговельних партнерів Польщі з ЄС.

У XXI ст. Польща вступила зі спадючими темпами зростання національного доходу. Відстань до розвинутих країн Західної Європи замість того, щоб зменшитися – збільшилася.

Спадаючий темп росту ВВП у Польщі особливо контрастує зі зростаючим темпом росту ВВП у світі. У 2000 р. ВВП усіх держав зріс на 4,7 % – у масштабах, що не відзначалося вже 11 років [6]. Тобто замість наближення до середнього рівня ВВП у державах ЄС, який у Польщі є у кілька разів

нижчим, Польща віддаляється, а провалля більшає. Вважається, що для досягнення середнього рівня держав СС, при утриманні сьогоденних тенденцій, Польщі потрібний термін у 30–40 років.

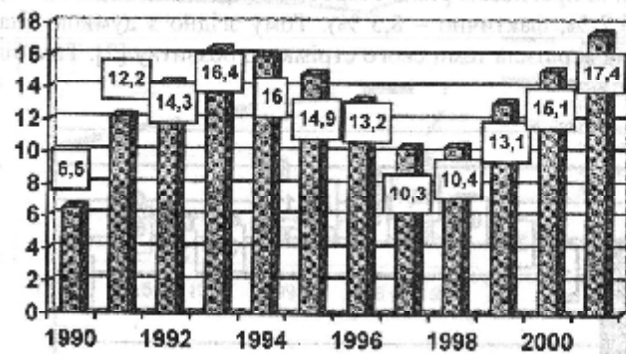

Рис. 6. Рівень безробіття, %

Джерело: http://www.ng.gov.pl/struktur/DAiP/ap_wykr01pl/w_12.htm

У сфері темпів росту промислового виробництва посеред 12 Центральноєвропейських держав Польща посіла лише 9 місце. Сільськогосподарське виробництво з 1995 р. у сталих цінах має реальний спад на 3,2 % [5, 5].

Натомість нижчий, ніж у Польщі, рівень безробіття в 2000 р. мали аж 8 держав Центрально-Східної Європи. У порівнянні з державами ЄС Польща має найвищий рівень безробіття. Всі держави Євросоюзу мають нижчий рівень безробіття. У середньому для ЄС загалом він становить 8 %, натомість у Польщі – 15,6 % [8, 11]. З IV кварталу 1999 р. утримується виразна тенденція до зростання безробіття в Польщі у поєднанні зі спадом темпів ВВП [8, 13].

Слід підкреслити зростаюче значення зовнішньої торгівлі, особливо з ЄС. Це свідчить про зближення Польщі та Європейського Союзу. І взагалі, протягом останніх років систематично зростає частка експорту до держав, що входять в Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у загальному експорті. У 2000 р. вона становила 83,73 % від загального експорту, в той же час, як у 1999 р. – 82,28 %, а в 1998 р. – 78,81 % [4].

У період системної трансформації в Польщі та інтеграції з Європейським Союзом відбулася зміна напрямів зовнішньої торгівлі зі східного на західноєвропейський, а участь держав СС у 1998 р. подвоїлася порівняно з 1989 р., що означає збільшення рівня від 35 % до 70 %. У цей період відбулося 6-разове збільшення імпорту та понад 3,5-разове зростання вартості експорту в торгівлі Польщі з СС. У 1989 р. відповідні вартості імпорту та експорту становили 3514,7 млн дол. і 4407,1 млн дол. Натомість у 1998 р. відповідні дані формувалися на рівні 31030 млн дол. і 19279,9 млн дол. [1].

До товарів, які характеризуються найвищою динамікою в експорті Польщі до Євросоюзу, в період 1993–1998 рр. належали товари з найвищим приростом світового попиту, з групи передових технологій, що означає позитивний розвиток цих галузей у майбутньому, працевлаштування в них.

До товарів з найвищою динамікою росту імпорту, що перевищує рівень 250 % у період 1993–1998 рр., належали такі групи: транспортне обладнання, штучні добрива, целюлозно-паперова продукція, вироби з дерева, заліза і сталі, продукція кольорової металургії, синтетичні матеріали [9, 36–44].

У 1992–1998 рр. у структурі польського експорту до ЄС переважали трудомісткі товари (близько 40 %), такі як текстиль та одяг, меблі й інші вироби з дерева, вовняна пряжа і тканини, гумові вироби, шкіра і шкіряні вироби, з тенденцією зростання цієї товарної групи в загальному експорті, до ЄС (29 % у 1992 р. та 44 % у 1997 р.). Однак у 1998 р., уперше в 90-х роках, проявилася тенденція до зниження участі цієї групи товарів на користь збільшення участі товарів вищого виробничого і технологічного рівня, що є позитивним явищем. Другою товарною групою за часткою в експорті до ЄС були сировинні товари, в основному такі, як вугілля, залізо і сталь, кольорові метали. У цій товарній групі визначилася тенденція зростання їх участі в експорті до ЄС з 31 % у

1992 р. до 15,4 % у 1998 р. Товарною групою, частка якої в експорті до ЄС зросла в 1995–1996 рр., була високотехнологічна продукція, зокрема телекомунікаційне обладнання та прилади, верстати та електроприлади, оптичні прилади, фармацевтичні товари. Негативним явищем у 1997 р. був значний спад участі цієї товарної групи як у загальному експорті, так і експорті до Євросоюзу. В 1998 р. ці показники знову зросли більш як до 18 % в обох напрямках торгівлі.

У структурі польського імпорту з ЄС домінували в 1998 р. трудомісткі товари – 24 % (папір, картон, вовняна пряжа і тканини), а також товари високого технологічного рівня (верстати, електроприлади, автомобілі, верстати для обробки металів та інше промислове обладнання, телекомунікаційні прилади (47 %)) [10, 305].

Таблиця 3

Товарообіг закордонної торгівлі Польщі в 2000 р. за основними географічними напрямками

№ з/п	Назва групи	2000 рік			Динаміка, 1999 рік = 100		Частка, %	
		експорт	імпорт	сальдо	експорт	імпорт	в експорті	в імпорті
1	ОЕСР	26,501,0	38,543,0	-12,042,0	115,5	101,9	83,73	78,76
2	у тім: ЄС	22,143,6	29,950,8	-7,807,2	114,6	100,4	69,96	61,20
3	Німеччина	11,043,0	11,701,1	-658,2	111,5	101,0	34,89	23,91
4	Італія	1,999,2	4,074,5	-2,075,3	111,6	94,8	6,32	8,33
5	ЄАВТ	600,5	1,074,7	-474,3	107,1	93,8	1,90	2,90
6	ЦЄЗВТ	2,662,3	3,461,7	-799,5	119,0	112,7	8,41	7,07
7	в тім: Чехія	1,198,6	1,562,2	-363,6	115,2	106,1	3,79	3,19
8	СНД	2,101,7	598,0	-3,297,2	115,2	163,5	6,64	11,03
9	у тім: Росія	862,1	4,619,5	-3,757,4	121,4	172,6	2,72	9,94
10	Країни, що розвиваються	1,996,2	5,171,6	-3,175,4	110,3	96,0	6,31	10,57
	Загалом:	31,651,3	48,949,2	-17,288,9	115,5	106,6	100,0	100,0

Джерело: http://www.ng.gov.pl/struktur/DAiP/oc_gosp2ka10.htm#10-3

У структурі польського імпорту з ЄС домінували в 1998 р. трудомісткі товари – 24 % (папір, картон, вовняна пряжа і тканини), а також товари високого технологічного рівня (верстати, електроприлади, автомобілі, верстати для обробки металів та інше промислове обладнання, телекомунікаційні прилади (47 %)) [10, 305].

Рис. 7. Динаміка експорту й імпорту (попередній рік = 100)

Джерело: http://www.ng.gov.pl/struktur/DAiP/ap_wykr01pl/w_06.htm

Вирішальне значення для результатів зовнішньої торгівлі має обмін товарами з країнами ЄС. У 2000 р. експорт до країн ЄС становив близько 70,0 % загального польського експорту. 2000 р. був сприятливим для зовнішньої торгівлі Польщі з державами ЄС. Експорт зріс до 14,6 %, натомість

імпорт – на 0,4 %. 2000 р. призвів до зменшення дефіциту в оборотах торгівлі з країнами ЄС на 2,691,9 млн дол. США. Дефіцит склав 7807,2 млн дол. США, в той час як у 1999 р. – 10499,1 млн дол. США.

Головну роль у торгівлі з державами Європейського Союзу має здійснення торгового обміну з Німеччиною, яка є найбільшим зовнішньоекономічним партнером Польщі. Експорт до Німеччини зріс на 11,5 % і становив 11043,3 млн дол. США (у 1999 р. – 9903,8 млн дол. США), тоді як імпорт зріс до 1,0 % і склав 11,071,1 млн дол. США (в 1999 р. – 11,583,1 млрд дол. США). Дефіцит торгівлі з Німеччиною склав 658,2 млн дол. США, в той час як у 1999 р. – 1679,3 млн дол. США. Торговельний баланс із Німеччиною близький до рівноважного.

У торговельному обміні з іншими державами ЄС імпорт, як і раніше, значно перевищує експорт. Що стосується Італії (другого за величиною імпорту торгового партнера Польщі серед держав ЄС), то з нею торговий дефіцит склав 2075,3 млн дол. США (у 1999 р. – 2505,0 млн дол. США). Це найбільший торговий дефіцит у торговельних оборотах з-поміж інших держав ЄС. Як і раніше, великий дефіцит спостерігається в оборотах з Францією, третім за величиною імпорту торговельним партнером Польщі. Експорт у 2000 р. зріс на 23,7 % і склав 1643,8 млн дол. США, а імпорт – на 0,6 % (3151,7) млн дол. США. Від'ємне сальдо становило 1507,9 млн дол. США і зменшилося в порівнянні з 1999 р. на 297,4 млн дол. США.

До чинників, що мали істотний вплив на результати зовнішньої торгівлі, слід зараховувати утримання відповідної економічної кон'юнктури в світі, у тому числі в Євросоюзі, де приріст ВВП становив 3,3 %, тоді як у 1999 р. – 2,4 %. Позитивна економічна кон'юнктура також сприяла розвитку зовнішньої торгівлі. За даними ОРСР, імпорт держав, що входять до Союзу, зріс на 10,0 %, тоді коли в 1999 р. приріст становив 5,4 %. У 2000 р. у Німеччині імпорт зріс на 10,5 % (у 1999 – на 5,1 %). Вважається, що приріст імпорту в Німеччині на 1 % може призвести до збільшення польського експорту на цей ринок на 3–4 %. Сприятлива економічна кон'юнктура у світі, зростання обсягів зовнішньої торгівлі, особливо в державах ЄС – все це сприяло збільшенню польського експорту.

Натомість до чинників, що погіршують динаміку експорту, слід віднести зміцнення валюти, що утруднює експорт, роблячи його малоокупним, а також сприяє зростанню імпорту. Вхідження Польщі до структури Євросоюзу означатиме необхідність прийняття всіх юридичних норм митної унії, а саме: єдиних митних тарифів, норм надання субсидій підприємствам, правил конкуренції, норм стандартизації та пристосування технічних норм до союзних стандартів.

Допуск Польщі до єдиного ринку означатиме великі зміни для польських підприємств. Лібералізація переміщення товарів призведе до напливу великої кількості продуктів із держав-членів, що характеризуються вищою якістю чи нижчою ціною. В консеквенції інтеграційний процес стане перевіркою конкурентоспроможності польських підприємств. При цьому виникатимуть як загрози, так і нові шанси для їхнього розвитку. Шанс для польської ринкової пропозиції виникає з потенційної можливості збільшення масштабів діяльності в результаті збільшення попиту на власну продукцію. Скористання цим шансом має сприяти збільшенню кількості польських товарів у структурі продажу, а також приведе до зміни польського торговельного сальдо. Умовами, що гарантують можливість приросту продажу польськими підприємствами, насамперед є [3, 141]:

- набуття специфічних умінь, що нададуть їм можливість працювати в структурах єдиного ринку. У межах цього ринку проживає майже 400 мільйонів мешканців, і тому він характеризується великим мовним, культурним, звичаєвим різноманіттям, що склалося історично;
- усвідомлення польськими менеджерами того, що основою успіху на європейському ринку є інноваційність, якість та низька ціна продуктів. Польські підприємства діятимуть на ринку в умовах високої конкуренції. Тому лише дешева або дуже якісна продукція зможе зацікавити покупців. Натомість низької ціни можна досягти шляхом розширення масштабів діяльності виробників;
- польські підприємства повинні повною мірою сконцентрувати свої зусилля в тих сегментах ринку, які відзначаються швидким ростом і високим потенціалом. Особливо це стосується ринку послуг та ринку високіх технологій. Окрім цього, польські виробники повинні використати унікальні риси деяких товарів шляхом виходу на високоприбуткові ринкові